

خبرنامه انجمن صنایع ویراستاران

صاحب امتیاز: انجمن صنایع ویراستاران

هیئت تحریریه: هیئت مدیره انجمن صنایع ویراستاران

همکاران این شماره: لیلا اثنا عشری | سمیه حسنی | زهره خرمایی | الهه سوداچی | مهدی فتواتی | هومن عباسپور | مهناز مقدسی
طراح: وحید هروی

خیابان خرمشهر، خیابان صابونچی، کوچه دهم، شماره ۴، واحد ۱، تلفن: ۸۸۵۱۴۶۱۴ | www.anjomanvirastar.ir

گفت‌وگوی خبرگزاری ایرنا و خبرگزاری ایرنا

با دبیر انجمن صنایع ویراستاران

در این شماره می‌خوانید ...

کتاب‌های پرفروش

اخبار کمیسیون‌ها

گفت‌وگو با ناشران

نرم افزارهای کتاب‌خوان

روز ویراستار

با پیگیری‌های متعدد، پیشنهاد انجمن صنایع ویراستاران برای انتخاب روز ویراستار، مصادف با زادروز استاد احمد سمیعی (۱۱ بهمن)، در دستور کار شورای فرهنگ عمومی کشور قرار گرفت.

کرده و غلط‌های املائی را اصلاح کرده معلوم نیست و در صفحه‌شناسنامه کتاب هر دو با عنوان یکسان «ویراستار» معرفی می‌شوند.

دوم این که برخی از ناشران تازه‌کار یا صاحبان اثر درک درستی از مجموعه کارهای ویراستاران ندارند و به همین خاطر فرصت کافی و به تبع آن دستمزد مناسبی به او نمی‌دهند. برای حل این مشکل باید وظایف ویراستار و حدود و ثغور ویرایش را در قرارداد تعیین کرد و میزان مسئولیت او را تعریف کرد.

سوم این که بسیار پیش می‌آید که برخی ناشران، البته نه هر ناشری، دستمزد ویراستار را به تعویق می‌اندازند، در حالی که نمی‌توانند دستمزد چاپخانه‌دار یا صحاف را پرداخت نکنند، چون آنان می‌توانند کتابشان را نگه دارند، ولی ویراستار ناچار است ماه‌ها منتظر بماند. گاه پیش آمده که ویراستار به اندازه صاحب اثر یا حتی بیش از او زحمت کشیده اما دریافتی‌اش از حداقل حقوق ماهیانه وزارت کار هم کمتر است، علاوه بر آن که حق ویرایش فقط یکبار پرداخت می‌شود و اگر کتابی چندین بار چاپ بشود و حتی عایدی خوبی برای صاحب اثر و ناشر داشته باشد، سهمی برای ویراستار در نظر گرفته نمی‌شود.»

که «آیا حقیقتاً این سه ابزار برای ویراستاران کافی است؟» گفت: «گمان کنم با طرح جدید صیانت از حقوق کاربران باید بگوییم دو ابزار! انجمن صنایع ویراستاران از ابتدای تأسیس تلاش کرده که ویراستار-پژوهشگر پرورش بدهد و آنان را برای کارهای پژوهشی آماده کند. می‌دانید که ما در سال‌های اخیر با انبوهی نوشته‌های کم‌محتوا، رونویسی‌های شتابزده و خطاهای اطلاعاتی مواجهیم. همین مشکلات اگر از دید ناشر دور بماند، مسئولیت بر ویراستار است که هم به پدیدآورنده و هم به ناشر این مشکلات را اطلاع بدهد. تشخیص این که متنی خطای اطلاعاتی دارد و از منابع درست یا نادرستی رونویسی شده، ارجاع‌اش اشتباه است، نشانی منابع را درست نداده، ضبط اسامی آن خطاست، فقط از طریق پژوهش ممکن است که مهم‌ترین راه پژوهش در سال‌های اخیر فقط از طریق جست‌وجو در وبگاه‌های معتبر جهانی مثل دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های معتبر ممکن بوده است. اگر موضوع محدودیت استفاده از اینترنت جدی بشود، ما با پس‌رفت دیگری در حوزه پژوهش مواجه خواهیم شد. علاوه بر آن، ارتباطمان با عزیزان شهرستانی که به صورت برخط در جلسات و کلاس‌هایمان حضور پیدا می‌کنند با دشواری مواجه خواهد شد. همین امسال نیز برای داشتن سامانه‌ای بدون مشکل با گرفتاری مواجه بودیم. سپردن کارها به ویراستاران و گرفتن کار از آنان از طریق فضاهای گوگل و یاهو بوده است و حتی فضاهای واتس‌آپ، تلگرام، اینستاگرام، فرصتی برای ارتباطمان با صنف ویراستاران و اعضایمان در سراسر کشور بوده که اگر این امکان را از دست بدهیم شاید کشوری شدنمان کارگشا نباشد و حتی نتوانیم برای رونق کارهای این صنف کاری کنیم.»

خبرگزاری ایرنا نیز پرسش‌هایی درباره سهم ویراستار در پاس‌داشت زبان پارسی، وضعیت معیشتی ویراستاران و برنامه انجمن در این حوزه مطرح کرد. دبیر انجمن، در پاسخ به این که «مشکلات ویراستاران چیست و چه پیشنهادی برای بهبود شرایط دارید» گفت: «عمده مشکلات ویراستاران یکی این است که فرق ویراستار خوبی که متن اولیه را بازنویسی کرده با کسی که فقط رسم‌الخط متن را یکدست

در پی کشوری شدن انجمن، خبرگزاری‌های ایرنا و ایرنا با دبیر انجمن گفت‌وگو کردند. مهناز مقدسی، دبیر انجمن، در این گفت‌وگوها، درباره فواید کشوری شدن انجمن، جذب ویراستاران خارج از پایتخت، انتقال کسب‌وکار از پایتخت به شهرهای دیگر، سخن گفت. در اینجا بخشی از این مصاحبه‌ها را آورده‌ایم. متن کامل هر دو مصاحبه را در وبگاه انجمن بخوانید.

مهناز مقدسی، در گفت‌وگو با ایرنا، در پاسخ به این که انجمن چه برنامه‌ای برای ویراستاران خارج از پایتخت دارد، اشاره کرد: «در خبرها و گفت‌وگوهایی که از سه سال پیش در گرفت، گروهی از فعالیت‌های فرهنگی از جمله ویرایش، با تأیید وزارت ارشاد و وزارت کار، در زمره مشاغل خانگی قرار گرفت و حتی بودجه‌ای نیز برای دادن وام به ویراستاران در دو وزارت‌خانه تخصیص داده شد که آنان بتوانند با گرفتن این وام ابزار مثل رایانه، پرینتر و اینترنت پرسرعت برای خود تهیه کنند؛ که البته این طرح در مقطع تخصیص وام باقی ماند و نشنیدیم که کسی آن وام را دریافت کرده باشد. قصد ما هم این بوده است که تمرکز کسب‌وکار را از پایتخت به شهرهای دیگر سوق دهیم. در کلاس‌هایمان دیده‌ایم که توانمندی‌های درخور تحسینی در میان جوانان شهرهای دیگر هست که در کلاس‌ها یا در همکاری‌ها این توانایی را شناسایی کردیم و برای دادن کار ویرایش، یا معرفی آنان به ناشران و پدیدآورندگان، و نیز تشویق آنان به نوشتن انواع مقاله و معرفی کتاب برای درج در مطبوعات تهران اقدام کرده‌ایم.» مقدسی در پاسخ به این پرسش

سرمقاله

کتاب‌های پرفروش

■ «به قله‌های موفقیت دست پیدا کنیم»، «هفت گام اسرارآمیز رسیدن به ثروت و خوشبختی»، «رئیس خوبی باشیم»، «سرماهدار شویم»، «به آرامش روح برسیم»... عناوینی اغواگر روی جلد کتاب‌ها برای جلب مخاطبان؛ کتاب‌هایی که با چند نکته کلی و چند تمرین عملی مخاطب را، با تکرار جمله «من می‌توانم»، تهییج می‌کنند. این کتاب‌ها هر روز در بازار نشر بیشتر می‌شوند و ناشران نشان ترجیح می‌دهند کیفیت محصول پرفروششان را ارتقا بخشند یا دست‌کم غلط‌های املائی و تایپی را از متن بزدایند و، برای جلب مخاطب، اسم ویراستار را در صفحه حقوقی آن بیاورند و بدین ترتیب پای ویراستار هم به روند تولید این کتاب‌ها باز می‌شود. اما آیا ویراستار حرفه‌ای و باتجربه حاضر است ویرایش این کتاب‌ها را به عهده بگیرد؟ از طرف دیگر باید پرسید ناشر از ویراستار چه توقعی دارد و چه دستمزدی برای او در نظر می‌گیرد؟ چند ویراستار حاضرند متن‌هایی از این دست را تا حد بازنگاری یا بازترجمه ویرایش کنند؟ بسیاری از این آثار ترجمه‌اند و مترجمان آن نیز نو قلم‌اند و ناآشنا با ساختار زبان فارسی؛ و متن حاصل متنی ناسالم و پیچیده و دیرفهم است و ویراستار است که باید تمام مشکلات آن را حل کند. چیزی که ممکن است ناشر آن را در نیابد و نخواهد دستمزدی در خور برای ویراستار در نظر بگیرد. هدف ناشر، بنابر راهکارهای کسب‌وکار و بازاریابی، تولید آثاری پرسود، براساس نیاز بازار و برای مخاطبان عمومی است، پس در این روند هر چه بتواند هزینه‌ها را کمتر می‌کند؛ پس ویراستار حرفه‌ای را به کار نمی‌گیرد، چون نمی‌خواهد هزینه‌های اولیه را بالا ببرد و از نظر او همین که متن قابل فهم باشد کافی است و توقعش از ویراستار در حد اصلاحات صوری و موارد زبانی به قول معروف «گل درشت» است.

ویراستاران مستقل در پذیرفتن یا نپذیرفتن هر متن و نوع تعامل با ناشر و پدیدآورنده آن مختارند اما، فارغ از هرگونه ارزش‌گذاری، می‌بینیم که نیمی از گرمی بازار نشر را متونی از این دست گرفته است و زبان ناسالم بسیاری از این کتاب‌ها به زبان عموم کتاب‌خوان‌ها بدل شده است، و می‌بینیم که خوانندگان این کتاب‌ها روز به روز، به پیروی از شرایط روز، بیشتر می‌شوند و خواندن آن‌ها را توصیه می‌کنند و گاه به هم هدیه می‌دهند و تبلیغشان می‌کنند و این کتاب‌ها را به چاپ‌های متعدد می‌رسانند. وقتی می‌بینیم این کتاب‌ها پله‌های اول کتاب‌خوانی عده‌ای از مخاطبان‌اند و بسا که پلی برای گذر آن‌ها به کتاب‌های مهم‌تر و جدی‌تر باشند، باید پرسید مسئولیت ویراستاران در ویرایش این آثار پرفروش تا چه حد است و چگونه می‌توان برای بهبود زبان و محتوای آن‌ها کاری کرد؟

کمیسیون امور صنفی و حقوقی

پرسش‌های حقوقی متداول

■ جواد رسولی | رئیس کمیسیون امور صنفی و حقوقی

◀ با ناشر یا شخصی که سفارش ویرایش داده قرارداد کتبی نداشته‌ام و چند ماه است کار را تحویل داده‌ام ولی پول مرا پرداخت نمی‌کنند. چه باید کرد؟

▶ چون قرارداد و مستندی ندارید، این مسئله یک راه‌حل مشخص ندارد و به نوع رابطه شغلی یا شخصی شما با سفارش‌دهنده حقیقی یا حقوقی و عوامل دیگری وابسته است. راه‌های زیر ممکن است راهگشا باشد:

(۱) مشکل را با صوری و توجه و درک ادعاهای طرف مقابل و با گفت‌وگوی رودررو مطرح کنید و در صورت نتیجه نگرفتن، با اعزام نماینده و واسطه مورد احترام طرف مقابل و با کمک به اصطلاح ریش سفید موضوع را حل و فصل کنید؛ (۲) نامه‌ای به رایانامه و یا خط ارتباطی سفارش‌دهنده ارسال کنید و در آن به تمام تعهدات شفاهی مطرح‌شده اشاره و درخواست خود را مطرح کنید؛ (۳) از طریق پست سفارشی (برای پیگیری‌های حقوقی بعدی)، به نشانی وی نامه کتبی ارسال کنید و درخواست کنید پاسخی کتبی به شما بدهند؛ (۴) شکایت مکتوب خود را با ذکر دقیق جزئیات به کمیسیون امور صنفی و حقوقی انجمن برای حکمیت ارسال کنید؛ (۵) شکایت خود را به کمیسیون حل اختلاف اتحادیه ناشران و کتاب‌فروشان (تهران) ارسال کنید.

* موارد ۴ و ۵ مشمول هزینه است.

◀ سفارش‌دهنده دستمزد مرا، به این علت که ویرایش مناسب نبوده و آن را به ویراستار دیگری سپرده، نمی‌پردازد / کامل نمی‌پردازد؛ و نام مراد شناسنامه کتاب نیاورده است.

کمیسیون ویرایش

نرخ‌نامه انواع ویرایش

■ سال‌هاست که قیمت ویرایش میان ناشر و پدیدآورنده با ویراستار به صورت توافقی صورت می‌گیرد و انواع قیمت‌هایی که برخی مراکز و مؤسسات تعیین کرده‌اند گاه فقط در مذاکرات اولیه مطرح می‌شود و در نهایت رقم تعیین‌شده آن چیزی است که دو طرف توافق می‌کنند. علت این موضوع وجود متغیرهایی است که قیمت‌ها را گاه تا پنجاه درصد تغییر می‌دهد. متغیرهایی مانند محتوا، زبان، مخاطب، کاربرد، رسانه از یک سو و جایگاه ناشر و پدیدآورنده (مؤلف و مترجم) و توانمندی ویراستار از سوی دیگر، گاه تعیین قیمت دقیق برای ویرایش را ناممکن می‌سازد. بسیار پیش آمده که ویراستاران حتی در بالاترین نرخ دریافتی‌شان اظهار می‌کنند که زحمتی که کشیده‌اند بیش از مبلغی بوده که

کمیسیون آموزش

کارگاه نگارش و ویرایش متون اداری و دیوانی

■ مهدی فتوائی | رئیس کمیسیون آموزش

■ در بهار امسال کارگاه «نگارش و ویرایش متون اداری و دیوانی» ویژه کارکنان سازمان نظام مهندسی استان گیلان به صورت برخط و در شصت ساعت آموزشی برگزار شد. یکصد نفر از کارکنان سازمان نظام مهندسی در کارگاه مذکور شرکت کردند و پس از برگزاری آزمون، به پذیرفته‌شدگان گواهی‌نامه آموزشی اعطا شد. معاونین درس‌های این کارگاه بدین قرار بود: چهارچوب مستندات اداری و دیوانی، واژگان و اصطلاحات اداری و دیوانی، بخش‌های آغازین و پایان انواع نامه و سایر متون دیوانی، حشو و درازنویسی در مستندات اداری، انواع رونوشت در نامه‌های اداری و دیوانی، زبان و نحو مستندات دیوانی و شیوه‌های گزارش‌نویسی. امیدواریم برگزاری چنین کارگاه‌هایی به تقویت آگاهی و دانش‌افزایی کارکنان نهادهای گوناگون بینجامد و بیش‌ازپیش به غنای زبان فارسی کمک کند. انجمن صنفی ویراستاران آمادگی دارد انواع آموزش‌ها در زمینه نگارش و ویرایش و سایر حوزه‌های علوم زبانی و ادبی برای تمامی وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی، خصوصی و عمومی برگزار کند.

◀ اگر در ابتدای پذیرفتن اثر نمونه ویرایش داده‌اید و از او تأیید گرفته‌اید، می‌توانید به همان متن استناد کنید در غیر این صورت، مسیرهایی که در پاسخ پرسش پیشین ارائه شد توصیه می‌شود.

دریافت کرده‌اند. این امر نشان می‌دهد میزان ویرایش کتاب‌ها، حتی با بررسی‌های دقیق اولیه، چندان پیش‌بینی‌پذیر نیست و در طول کار مشکلاتی مشاهده می‌شود که انتظارش نمی‌رفته است.

لزوم تعیین نرخ‌نامه برای انواع ویرایش از مدت‌ها پیش در انجمن مطرح شد و گام نخست برای این کار رتبه‌بندی ویراستاران بود که در سال گذشته به انجام رسید. در ماه اخیر کارگروهی برای تعیین قیمت ویرایش تشکیل شده است که اولین وظیفه این کارگروه تعیین دقیق مسئولیت‌های انواع ویراستار است: ویراستار صوری، زبانی، مقابله‌ای، استنادی، ساختاری و محتوایی، تا با تفکیک مسئولیت‌های هر یک از این ویراستاران بتوان میزان کار و نرخ دریافتی را با هم مطابقت داد. جلسات این کارگروه هر یکشنبه در فضای مجازی برگزار می‌شود و مستندات آن، پس از گذراندن مراتب اداری، منتشر خواهد شد.

در مکتب تجربه، ویرایش در گستره نشر

■ تلخیص و تدوین: لیلا اثنا عشری

■ «در مکتب تجربه» عنوان نشست صنفی ویراستاران در ۲۷ آبان ۱۳۹۸ در خانه کتاب برگزار کرد که در آن چند تن از ناشران (علیرضایرانی، مدیر انتشارات نگاه؛ محمدمقاسم لیمصالح رامسری، مدیر انتشارات معین؛ و محمدرضا ناجیان، مدیر انتشارات رسا) حضور داشتند. دبیر این نشست آقای جواد رسولی، عضو هیئت مدیره انجمن، بود. بخش اول این گفت‌وگو در چهارمین خبرنامه انجمن (بهمن ۱۳۹۹) منتشر شد، در این شماره بخشی دیگر را تقدیم می‌کنیم.

البته ما تلاش می‌کنیم به آنجایی که شما می‌گویید برسیم. ارشاد پانزده هزار پروانه نشر به دست مردم داده است؛ ولی ما عملاً پنجاه ناشر داریم که کتاب چاپ می‌کنند. یکسری هم هستند که کارهای زرد چاپ می‌کنند یا کتاب‌های پر فروش ما را قاچاقی چاپ می‌کنند؛ بنابراین ناشران امکان مالی ندارند که این کار را بکنند. قبلاً وزارت ارشاد هفتصد جلد از چاپ اول هر کتابی را می‌خرید بعد شد پانصد جلد و در آخر شد پنجاه جلد؛ الآن این پنجاه جلد را هم نمی‌خرند، اگر هم بخرند، پولش را نمی‌دهند. با این اوصاف ناشر از کجا باید بیاورد؟

■ **رامسری:** من ناشر بسیار فعالی را می‌شناسم که تشکیلات ادیتوریال بزرگی دارد؛ ولی بنده شخصاً به خودش هم گفته‌ام شیوه‌نامه ایشان را قبول ندارم. تمام کتاب‌های ایشان که درمی‌آید معلوم است که ویراستارهای تعریف‌شده و مشخصی ویرایش کرده‌اند و به‌رغم این که محتوا فرق دارد، نوع نوشتن، نوع ویراستاری، همه مثل هم است. شما نمی‌توانید زبان این مترجم یا زبان آن مؤلف را از زبان مؤلف‌های دیگر تفکیک کنید. معلوم است که این کتاب درون همان تشکیلاتی که ایشان می‌گویند رفته، یعنی تعدادی افراد هستند که ناشر جمع کرده و همه از هم یاد گرفته‌اند و آموزش دیده‌اند. تیراها همه مثل هم است و خواننده با تیر یکسان و یکدستی سروکار دارد. این کار خیلی مزایا دارد ولی این مشکلات را هم دارد که تنوع نوشته‌ها را از بین می‌برد.

■ **ناجیان:** بخش عمده‌ای از صحبت شما به ناشران عمومی برمی‌گردد و این شامل بخشی از کتاب‌ها می‌شود و شاید منطقی باشد؛ اما بخش زیادی از نشر ما کتاب‌های دانشگاهی و تخصصی است و نمی‌شود هیئت مشخصی برای آن تشکیل شود؛ چون هر کدام نیاز به تخصصی دارد. من کتاب‌های مدیریت چاپ می‌کنم. مدیریت به‌تنهایی ده‌ها بخش است، که هر کدام واژه‌های تخصصی خود را دارد. نمی‌شود ما ویراستاری داشته باشیم که همه این‌ها را پوشش دهد.

حتی اسم ویراستار هم روی جلد نمی‌آید. چه کنیم تا مخاطب بفهمد این کتابی که می‌خواند تلفیقی از زحمت همه این افراد است؟ اصلاً می‌شود این کار را کرد؟ و آیا باید این کار را کرد؟

■ **ناجیان:** سؤال بسیار بجایی است. اتفاقاً ما، در مورد یکی دو کتاب، به‌عمد اسم کسی را که مقابله کرده بود روی جلد کتاب آوردیم و این خیلی برای آن مترجم گران تمام شد. ما امانت‌داری کردیم و نخواستیم اسم مترجم را برداریم و بگوییم پنجاه درصد کار شما غلط است. اگر روی کتاب نام مقابله‌کننده نوشته شود کفایت می‌کند، البته به معنی این نیست که مترجم بی‌سواد است، اما نشان می‌دهد که کتاب تماماً حاصل کار مترجم نبوده است. بنابراین نباید نگران این موضوع باشیم. معمولاً ناشرها اسم ویراستار و مقابله‌کننده را حتماً در شناسنامه چاپ می‌کنند؛ این جزو اصول است. مسائل مادی هم که جای خود را دارد.

■ **پرسش حاضران:** آیا ناشران برای داشتن هیئت ادیتوریال و یک سرویراستار در نشرشان که بر کارها نظارت داشته باشد و افراد مقیم در انتشارات را هدایت و راهنمایی کند حاضرند سرمایه‌گذاری کنند؟ چون می‌بینیم که اکثر ناشران کارشان را برون‌سپاری می‌کنند و بعد هم کسی آن را واری می‌کند. آیا بهتر نیست ناشران هیئت ادیتوریال و سرویراستار داشته باشند؟

■ **رئیس دانایی:** روزگاری قریبی است که ما گرفتار شدیم. من، قبل از انقلاب، کمتر از سه هزار جلد کتاب چاپ نمی‌کردم؛ ولی الآن تیراژ کتاب‌ها سیصد یا پانصد جلد است. فقط تیراژ کتابی که بسیار به فروش آن اطمینان داشته باشیم هزار جلد است. با این اقتصاد بیماری که در نشر داریم باور می‌کنید ما کتاب می‌فروشیم و چک پانزده‌ماهه می‌گیریم؟ با این اوصاف آیا می‌توانیم تشکیلاتی را که شما فرمودید داشته باشیم؟ مقرون به‌صرفه است؟

■ **پرسش حاضران:** ما مصوبات فرهنگستان را داریم، فرهنگ املائی داریم، دستورخط داریم، اما دست‌کم در جاهایی که من فعالیت کرده‌ام، پراکندگی‌هایی وجود دارد. هرکسی برای خودش دستورالعملی دارد؛ من تقریباً ندیدم انتشاراتی از مصوبات فرهنگستان کاملاً پیروی کند. به نظر شما اصلاً چرا مصوبات فرهنگستان پذیرفته و استفاده نمی‌شود؟

■ **رامسری:** ما شیوه‌نامه خودمان را داریم و اساس کارمان هم کتاب‌های درسی بچه‌هاست، ولی شیوه‌نامه بر اساس همان فرهنگستان است. این که چرا رعایت نمی‌کنیم به این علت است که مثلاً سعی می‌کنیم به تئری که آقای علی‌نقی عالی‌خانی در یادداشت‌های علم استفاده کرده‌اند، احترام بگذاریم و مطابق با رسم الخط ایشان عمل می‌کنیم. بعضی از مؤلفان مصوبات فرهنگستان را بر نمی‌تابند، مثلاً آقای دکتر کزازی اصرار دارد که روان‌شناختی باید پیوسته شود. یا مثلاً متن کمندی الهی را به ایشان دادیم ترجمه کنند، بر سر انتخاب اسمش مشکل داشتیم و ایشان اصرار داشت که اسم کتاب را «خندستان خدایی» بگذاریم. گفتیم در ایران این کتاب با نام کمندی الهی معروف است، اگر اسم آن را خندستان خدایی بگذاریم، مضحکه می‌شویم. بالاخره ایشان پذیرفتند نام کتاب را کمندی الهی بگذاریم و اگر دقت کرده باشید، زیرش کوچک نوشته شده است: خندستان خدایی. جاهایی ناشر نمی‌تواند یک شیوه‌نامه داشته باشد. در مورد متن برخی مؤلفان می‌توان تغییراتی داد ولی برخی دیگر جایگاهی دارند و می‌گویند: خیر آقا! آن چیزی که من می‌گویم درست است!

■ **پرسش حاضران:** درباره وظیفه ویراستار در متون ترجمه‌ای، برخی می‌گویند کتابی که بیش از سی درصد ویرایش بخواهد دیگر ویرایش نیست و باید دوباره ترجمه شود. آیا ویرایش کاری که این قدر زحمت داشته باشد واقعاً می‌ارزد؟ در صورتی که

پژوهش

نرم افزارهای کتاب خوان؛ مشکلات و آسیب‌ها ناآگاهی تولیدکننده محتوا

الهه سوداچی

در دو یادداشت گذشته، از تأثیر ویژگی‌های خط فارسی و محدودیت‌های فضای مجازی در مشکلات رسم الخطی کتاب‌خوان‌های الکترونیک گفتیم و در این شماره، به موضوع ناآگاهی برخی تولیدکنندگان محتوا می‌پردازیم و عوامل مؤثر در آن را برمی‌شمریم. نویسندگان مرور کتاب باید در نگارش محتوایی مخاطب‌پسند و جذاب مهارت داشته باشند؛ یعنی مطلبشان ساده، منظم، ساختارمند، آموزنده، کامل، صریح و جذاب باشد. از این رو، باید در ترجمه متبصر، در پروراندن معنا مسلط و در نگارش محتوای جدید و خواندنی توانمند باشند. باین‌همه، عواملی موجب تولید محصولی نامناسب، ضعیف، غیرجذاب و اغلب کلیشه‌ای می‌شود. برخی از این عوامل به قرار زیر است:

تسلط نداشتن بر زبان فارسی

تولیدکننده محتوا باید مسلط به زبان فارسی باشد و دستور زبان و ساختار درست جملات و ترکیبات فارسی را بداند. پرهیز از گرده‌برداری‌های نالازم، اجتناب از کاربرد جملات بلند و نامفهوم و مبهم، کاربرد تعبیّرات دقیق و ترکیبات مناسب و نگارش متنی سالم از وظایف نگارنده محتواست، اما بی‌توجهی به این موارد موجب بروز مشکلات معنایی و ساختاری می‌شود. در این مثال تأمل کنید: «رایان تی‌هیگینز نویسنده و تصویرگر است که ساندویچ‌های پنیر را در فضای باز دوست دارد. او یک خرس سیاه پیر و آشفته نیست، اما دوست دارد کتاب‌هایی درباره شروع کار با مادر بروس پرفروش‌ترین کتاب در نیویورک تایمز ... بنویسد.» (متنی گنگ و نامفهوم)

ناآشنایی با نگارش صحیح به اعتبار محتوا

نویسنده ممکن است از منابع گوناگون برای نگارش محتوا بهره‌برد، ولی نباید مقهور زبان و لحن منابع بشود. استفاده از مطالب و بگه‌ها، متن کتاب، نوشته‌های ناشر و پیوند دادن این مطالب با همان ادبیات به متنی ناپیکار چه منتهی می‌شود. در محتوای مرورها اغلب با چندین سطح زبان مواجهیم. این ناپیکارستی در گزارمان، درباره کتاب، درباره نویسنده و بخش‌های دیگر کاملاً مشهود است.

ناآگاهی از اغلاط پرتکرار

اغلاط پرتکرار از دو عامل ناشی می‌شود: کتاب‌خوان‌های الکترونیک ناچارند محصولات خود را

سریع منتشر کنند و این شتاب دقت نویسنده را می‌کاهد و فرصت بازبینی و ویرایش را از او می‌گیرد، همچنین گاه نگارندگان متوجه خطاهای پرتکرار و اغلاط متداول در زبان فارسی نمی‌شوند و به اصلاح آن اقدام نمی‌کنند، مثلاً کاربرد نادرست «توسط»، فعلی «می‌باشد»، «رای بعد از فعل»، «نسبت به» و به‌ویژه «هکسره» از بارزترین این اشتباهات است.

آموزش ندیدن نگارندگان محتوا

بسیاری از نیروها نگارش محتوا در صفحات وب را محدود به آشنایی با سنو و مهارت‌های نگارشی می‌دانند و داشتن مهارت‌های ویرایشی و تسلط بر زبان و خط فارسی را نادیده می‌گیرند. به نظر می‌رسد که نگارندگان محتوا با مهم‌ترین منابع نگارشی و ویرایشی، نظیر غلط‌نویسیم، دستورخط و فرهنگ املائی و نحوه استفاده از آن‌ها ناآشناوند و باید مهارت‌هایی را طی آموزش کسب کنند.

تعدد نگارندگان محتوای مرور با هر سلیقه و اندیشه‌ای

در کتاب‌خوان‌های الکترونیک، روزانه تعداد بسیاری کتاب منتشر می‌شود و افراد متعددی با هر سلیقه و اندیشه‌ای مرور می‌نویسند. این افراد ممکن است آموزش‌های گوناگون دیده باشند که طبیعتاً موجب ناهمگونی در محتواها می‌شود. همچنین شیوه‌نامه‌ای منسجم برای نویسندگان مدون نشده است تا دستورکاری در اختیارشان قرار بگیرد و داشتن شیوه‌نامه از ضروریات این مجموعه‌هاست. در یادداشت بعدی به «استاندارد نبودن روش کار مجموعه‌ها» خواهیم پرداخت.

* گزارمان اولین بخش مرور کتاب و معمولاً میان ۲۵ تا ۵۰ کلمه است که دربرگیرنده اطلاعات فراوانی درباره کتاب یا کتاب‌گویاست.

چه بخوانیم

در شماره ۷۴ فصلنامه مترجم، مقالات مفیدی خواهید یافت. از جمله در «ترجمه ادبی خوب چگونه ترجمه‌ای است؟» از کیتی دربی شایر، ترجمه مرضیه ملک‌شاهی، مترجمانی از چندین زبان درباره ویژگی‌های ترجمه ادبی خوب نظر داده‌اند.

مقاله «شیوه ترجمه قیده‌های Iy-»، از حسن هاشمی میناباد، به نکته مهمی در ترجمه‌ها اشاره کرده که عموم مترجمان نوقلم آن را «به‌صورت» و «به‌طور» ترجمه می‌کنند و احتمال نمی‌دهند که گاه ترجمه آن‌ها ضرورتی ندارد یا با بیان فارسی تری می‌شود آن‌ها را برگردان کرد، از جمله کاربرد «باکمال تعجب»، «شگفت آن‌که»، «عجیب این‌که» به جای «به‌طور تعجب‌برانگیزی». خواندن این دو مقاله را به ویراستاران و مترجمان توصیه می‌کنیم.

آمدگان و رفتگان

آمدگان

موسی اسوار | ۳۱ مرداد ۱۳۳۲
مترجم | نویسنده | عضو هیئت‌مدیره فرهنگستان زبان و ادب فارسی
از ترجمه‌ها: تا سبز شوم از عشق ایپامبر و باغ ایپامبر | ادبیات و تاریخ نگاری آن
از تألیف‌ها: شکوه متنی
مترجمی باذوق و ویراستاری دقیق با قلمی رشک‌برانگیز

محمود دولت‌آبادی | ۱۰ مرداد ۱۳۱۹
نویسنده | داستان‌نویس | نمایشنامه‌نویس
از تألیف‌ها: کلیدر | جای خالی سلوچ | اوسته
بابا سبحان

نویسنده‌ای از تبار بیهقی

محمد قاضی | ۱۲ مرداد ۱۲۹۲
مترجم (بیشتر از زبان فرانسوی به فارسی)
از ترجمه‌ها: دن کیشوت از ورنای یونانی |
خدا حافظ کری کوپر | کلود ولگرد | سپیدخندان |
جزیره پنگوتن‌ها | در آغوش خانواده | ساده‌دل

مترجمی برجسته، دقیق، متعهد و پراکار

عباس زریاب خویی | ۲۰ مرداد ۱۲۹۸
مورخ | ادیب | نسخه‌شناس | دانشنامه‌نویس |
نویسنده | مترجم
از تألیف‌ها: تاریخ ساسانیان | آیینه جام |
بزم آوردی دیگر و شط شیرین پر شوکت
از ترجمه‌ها: تاریخ فلسفه | الحاد فلسفه

ادیبی گرانقدر با خدمات ارزنده

غلامحسین مصاحب | ۲۱ مرداد ۱۲۹۹
ریاضی‌دان و پایه‌گذار | سرپرست نخستین
دایرةالمعارف عمومی در زبان فارسی
از تألیف‌ها: آتالیز ریاضی | فرهنگ جغرافیایی |
تئوری مقدماتی اعداد

پدر ریاضیات نوین و مبتکر دانشنامه‌نویسی مدرن

محمدرضا حکیمی
ویراستار
پیشکسوت
انتشارات
فراتکلین،
نویسنده متون
دینی، روز
یکشنبه ۳۱
مردادماه زندگی
را بدرود گفت

انجمن ویراستاران در گذشت این اندیشمند را به جامعه فرهنگی تسلیت می‌گوید.

مترجم

شماره جدید
مترجم
منتشر
شد

محمدحسین جباری